

पत्रस्तम्भ

अजि

- १ उप्रान्त डाकाका कुराको वात बुझनु भनी हुकुम भै आयाका थीजु मार्ग सुदी ८ रोज २ मा जन्ट मजीष्टर
- २ साहेव सीमानाका किनारामाँ आइपुग्या भनि षबर दीन उन्को ज्मादार दोश्रा पहरमाँ हामीछेउ आयो
- ३ चौध दिनदेशी मं वेराम पन्याको थीजा होस पनि केही थियन उसै दिन चिठी लेषी आफना मानिसका हा
- ४ थ हामी भोली आउंला भनी पठायौं भोलिवेर वीहानै सुवेदार पञ्जलाल उपाध्या र मोन्सी वहादुरसीं
- ५ हेरू गयाछन् १०।११ षडि दिन चढदामाँ सिमानाका कीनारा पुग्या छन् पुग्यावीत्तकै अंगरेज भयाका
- ६ जगामा हामीहेरू पनि आइपुग्याँ भनी षबर पठायो छन् जान्या मानीससीत मेरा डेरा उठयो अच म वस्न
- ७ सकतिन एक छीन भेट दिउन् भनी पठायेछ र दुइतिन दिनअगाडि तिमीहेरूले उहाँ जाइरहुनु अंगरे
- ८ जको जल्द सोभाव हुन्छ सबै जैजीमीदार तालेकोतवाल चाहीन्या मानीससमेत ली जानु भनी हनुमा
- ९ न्नगर कचहरीका अमलाहेरूलाई भनीपठायो थियो उस वेलामाँ कोही पनी पुग्याका रहेनछन्
- १० फगत कारी पाडे र लक्ष्मीनारायण उपाध्या पोषन्याल उहाँ रंह्याछन् तिनहेरूलाई साथ ली सुवेदारहेरू
- ११ अंगरेजका मुलाकात गर्न जांदांमाँ कचहरीबाट कोत्या राम थापा र मोन्सी घिनालाल भन्याको २ जनावा
- १२ टमाँ भेटाउन आया इ सबै जना उहाँ पुगदामाँ अंगरेजका असवाव सबै हिडाइहालेछ फगत आफु व
- १३ स्याको डेरामात्र रहेछ तहाँ जाइ इनहेरूले भेटघाट भलाकसारि गरी वातचित गर्दा मँ भन्या यहाँ वस्न
- १४ सकतिन तालेलाइ लीन भनी आयाको छु उसलाई देउ र पुरैनीजांमाँ रूहवकारि गरीला भन्दा हाम्रा इ
- १५ नहेरूले तालेलाई क्या भनी सौपीदिउं आजको दिन यहाँ वस र तालेदास ग्वाही साछी समेत ल्याइदिन्
- १६ छौं दुवैतर्फका मोकाविला गरी इजार लेउ र तजवीजले जो ठहर्ला सोत्रमोजीम गर्न्या काम होला भनी भन्दा
- १७ म यो कुरो फँसीला गर्न आयाको होइन सीरिफ तालेलाइ लीन आयाको हौं अच वस्न सक्तीन तालेदासलाइ
- १८ ग्वाहीसाछी समेत पुरैनीजां पठाइदेउ र मजीष्टर साहेव फैसला गर्नन् भनेछ उनले उस्ता कुरा गर्दा
- १९ हाम्रा सुवेदारहेरूले क्या जवाव दियाछन् भन्या हामीलाई पनी श्रीसरकारबाट हुकुम भयो जो यहा
- २० वस्न्या रजीडंट साहेवबाट पुरैनीजां चिठी गैरहेछ उहाँबाट मजीष्टर साहेव आउन्याछन् तिमीहे
- २१ रूले पनी ताहां जाइ मजीष्टर साहेवसित वसी डाकाको दोहरा कुरा सुनी पुरपछ्या गराउन्या काम
- २२ गर्नु भनी आयाका हौं रजीडंट साहेवले नेपालबाट लेष्याको तीमीलाइ पनी आयाकै होला दुइ घ
- २३ डि तिमी यहाँ टिकीदेउ र तालेदासका ग्वाहीसमेत मै अमलाहेरूलाई जोरिदिन्छौं भन्दा पनी मानेनछ
- २४ न् उसो भन्या हामी दरवारमाँ कसो इत्लाय गरि पठाउं भन्दा थानाका दारोगाले भनेछ तालेदासलाइ हा
- २५ मीले सोपीदिनौन साहेव वेराम थिया उठीगया भनी लेषी पठाव भनेछ यो सुन्दा मोन्सीवहादुरसीत ती
- २६ मी षुव कुरा गर्दा रंह्याछौं राहवकारी नभै तालेदासलाई दिजुंन भनी कसो गरि लेषीपठाउं अरू पनी
- २७ भन्दैछौं एकलहमा तिमीहेरू अट्क्यादेशी तालेलाइ जोरीदिछौं भन्दा साहेवले भन्या जो म वेरा
- २८ मी छु वस्न सक्तीन यसै भनी लेषी पठाव भनी एती कुरा भन्दै आफु पनी वीदा भया छन् हाम्रा सुवेदार
- २९ मोन्सीले पनी तिम्रो डेराडंडा नउठन्ज्याल हामी पायेका कीनारामाँ डेरा गरी वस्न्याछौं भन्या जवाव दी
- ३० फर्की आयाछन् आफना डेरामाँ आइपुग्यापछि लक्ष्मीकान्त उपाध्या र जिमीदार गँह तालेदाससमे
- ३१ त आइपुग्याछन् केसव फौजदार भन्या आयेनछन् फेरि अंगरेजका डेरामा हेर्न पठाउंदा विलकुल

यस अङ्कदेखि राष्ट्रिय अभिलेखालयमा रहेका र अरू पनि प्राचीन अप्रकाशित पत्रहरू यस स्तंभमा रहनेछन्-सं. ।

३२ सत्रै गया छन् एक जना पनि उहा रहेनछन् सो बुझी हाम्रा मानीसहेरू फर्कि आया साहेबले उस
 ३३ दिन पनि वसीदियाको भया डाकाको कुराको फँसीला हुन्या यियो साहेबले नवसीदिदा नासक्य
 ३४ भजौ यहासम्म भयाको विस्तार वीन्ती जाहिर गन्याको छ अवदेशी भयाको विस्तार जाहिर गर्दै रहला
 ३५ वाकी मेचीतर्फ जानु भन्या चिठी सीधुलीको बाटो आउंदा ढिलायेछ मँ भन्या साह्रै वेराम परीरह्याछु उ
 ३६ ठ वस्को पनि तागत छैन अघी पनि छोराहरूले मेचीतर्फ पनि मानीस दौडायाछन् देरी होला भनी
 ३७ वीचवीचमाँ सवारीको डाक पनि राष्याको छ भोली यताबाट सुवेदार पद्मलाल उपाध्या र मोम्सी वाहु
 ३८ रसींहेरू रातवीरात गरी जान्या काम गर्नन् मँ पनि षडषडीयाका सवारीमाँ चढ्न सकन्यासम्म ताग
 ३९ त भयो भन्या पनि सरासर जान्या काम गरला जान अजान कृपा करुणा रह्या हाम्रो प्रतीपाल उद्धार हो
 ४० ला जो हुकुम् सो सही इती सम्बत् १८९१ साल मिति मार्गसुदि ११ रोज ५ मोकाम वैरवा शुभम्
 सदा सुभचीन्तक फरमावरदर श्री उदयानन्द पण्डितको वेदोक्त कोटि कोटि आशीर्वाद सतम्

१ स्वस्ति श्री सर्वोपमा जोग्यत्यादि सकलगुणगरिठ राजभारोद्धारण षड्गग्राहिकसामर्थ श्री श्री श्री श्री
 २ श्री श्री दाज्यू जनरल भीमसेन थापाका चरणतल इत श्रीरणवीरसिंह थापाको साष्टांग दण्डवत को
 ३ टि कोटि सेवा सेवा सेवा पूर्वक पत्रमिदम् चरणका आसिर्वादले जाहा नीक ताहां पावकुसल आ
 ४ नन्द मङ्गल चरणार धीर हुनुभया हाम्रो सब वातको प्रतिपाल उद्धार होला आगे बाहाको समाचा
 ५ र भलो छ उप्रान्त ९० सालमा नवलपुरको ईजारादार सुब्बा हुन्या चेतसिहले सबैले याहां पाउन्या
 ६ गरी...१...देशी सय हात उँभो पचनदीमा भाजा हाली बांध लाई सयछविस हात् उँता फर्काई. पा
 ७ नीलाई वगर आफुतीर पारी वगरका वजारको महसूल लियछ र वेतीयाका अमलाहरूले षोला
 ८ आफनै षुसिले जता चल्दथ्यो जतातिर वगर ठहर्दथ्यो हामीतीर वगर पन्यामा हामी महसूल लिन्थ्यौं
 ९ तिमीहरूतीर वगर पन्या तिमीहरू महसूल लिन्थ्यौ पछि तिमीहरूले भांजो हाली बांधलाई सलसंग
 १० फर्कायो र यो हामीतीर षोला आयो षोलाका श्रेस्ताले वगर हाम्रो ठहर्छ महसूल हाम्रै हुन्या हो भनी चे
 ११ तसि सुब्बाछेउँ वेतीयाका अमलाहरूले भन्याछन् र चेतसि सुब्बाले नछोडनु भनी जनरल साहेव वा
 १२ ट आग्या भयाको छ भनेछ र वेतीयाका मानीसले मलाई चिठी लेष्यो र चेतसिलाई झिकाई. वेतीया
 १३ का मानीसले महसूल उँठायो भनी जाहा चिठी लेष्याको छ कसो हो अघि कौन सांध हो अ
 १४ धिअधिदेशी नवलपुर षान्याले कौन सांध गरी महसूल उठायाथ्या पोर तैले कौन साध गरी महसू
 १५ ल उँठाईथिस् भनी चेतसिसीत सोदा अधिअधिदेशी आजतक खाई आउँन्याहरूले त पचनदि
 १६ यता आयामा उताका वगरको महसूल उनीहरू लिन्थ्या पचनदी उता गयामा यताका वगरको मह
 १७ सूल यतैबाट लिन्थ्या पोर मैले पनि असी हात पर पचनदी थियो र पचनदीदेशी यताको वगरमा मैले
 १८ महसूल उठाई लिजांथ्या अघि जौन सांध हो अधिदेशी षाई आउँन्याहरूले जस्तो गन्याको हो तसै गर्नु
 १९ भन्याकोमा तैले जवरदस्त गरी भांजा बांध हाली हामीसित नसोधि क्यान पचनदी उता फर्काईस् भन्दा
 २० पोर असि हात पर उता वग्याको थियो यस् पाला यतातीर वगर कत्ति नराषी यताको ढिकसम्म षोली
 २१ कन पचनदी यता आउंदा बांध भांजा हाली पोर वग्याको ठाउमा मेरा मुनासिपले षोला पुन्याउन जा
 २२ नीन जो आग्या भन्यो त्यो कुरा पन्याको असि हात वगरमा सबै महसूल १५ रुपैया उठाई राष्याको छ
 २३ यति रुपैया उठ्याको छ भनी वेतीयाका मानीसलाई पनि थाहा छ भन्यो र २ मा...१...पार सुनाहा
 २४ नदिदेशी वडो पचनदीदेशी पुँढो वगरमा...२...का मेला हुँदा वजारहरू लागी महसूल आउँदो रहेछ तेसै
 २५ वगरमा अघि वेतीयाको र नवलपुरको हाम्रा यताबाट अमिन भै जान्या हाम्रा भारादारहरू र अरेजहरू
 २६ भै सांध लाउँदा पचनदिको सांध गन्याको हो भनी जाहाका मानीसहरूसित सोदा पचनदिकै सांध हो
 २७ भन्या तेहि पचनदिले हाम्रो वगरतिर चापदा परतीरको वगरमा नानी कर्णेल उजीर सिंह थापा
 २८ का पालामा कुरा पर्दा षोलादेशी उताको वगर हुँदा वेतीयाले महसूल लियोथ्यो मलाई पनि थाहा

- २९ छ भनी कप्तान किर्तिध्वज पांडेले भन्या अधिअधि नवलपुर षान्या सुवेदार अनन्त कार्कि सेवक
 ३० रामसरूप थापाको छोराहरूसीत सोधदा षोलाले ५०।६० हात् हामितिर् चाप्यो भन्या उस्तीरका
 ३१ वगरको महसूल बेतियाले लिन्यो षोलाले ५०।६० हात् उस्तीर चापी यस्तीर वगर रह्यो भन्या हामि
 ३२ लीन्थ्यु यस्तै चलीआयाको हो भन्या जिमिदार मगत्तर राईसित सोधदा मैले थाहा पायाको पनी प
 ३३ चनदिकै सांध हो भन्यो...१...मा मिल्दाषेर वगर रहन्या ठाउँमा सय छविस् हात् वगरमा ६०।८० हा
 ३४ त् वगर षोलाले चापन आउँदा यताउता जान्या गथ्यो पोरको साल र सयडेढसय हात् वगर कति
 ३५ पनी यस्तरफ नराषी वल्लो ढिकको छेउमा पचनदी आउँदा सुनाहा नदि र पचनदि...१...मा
 ३६ मिल्न्या ठाउँनेरा डेढसय हातको मात्रै फरक छ उहि वगरमा झगरा हुँदोरहेछ सिवानाको का
 ३७ गजमा कालापानीको सांध छ की सुनाहानदीको सांध छ की पचनदिको सांध छ कि हेर्नलाइ व
 ३८ वसनुभया कालापानीको सांध भया सुनहानदि पनी हामीतीर आउंछ सुनाहानदिको साध भया
 ३९ त्यो सयडेढसय हात वगर हामितीर आउंछ पचनदिको सांध भया र त्यो सयडेढसय हातको वगर उता
 ४० पछै चेतसिले ९१ सालमा त्यो वगरमा जस्को ठहर्ला तस्ले लेला भनी महसूल उठायाका रुपै
 ४१ या १५ पचनदिकै सांध सिवानाको कामजमा रहेछ भन्या फर्काईदे भनु कि जो आग्या विग्यच
 ४२ रणेषु ईति सम्बत् १८९२ साल मिति वैसाष वदि ७ रोज मुकाम पालपा तानसि शुभम्

- १ स्वस्ति श्री सर्वोपमाजोग्यत्यादि सकल गुणगरिष्ठ राजभारोद्वारण षड्गग्राहिक सामर्थ श्रीश्री
 २ श्रीश्रीश्रीश्री दाज्यू जनरल भीमसेन थापाका चरणतल इत श्रीरणवीरसिंह थापाको सा
 ३ ष्टाङ्ग दण्डवत् कोटि कोटि सेवा सेवा पूर्वकपत्रमिदम् चरणका आसिर्वादले आहां नीक
 ४ तांहां पाव कुसल आनन्द मङ्गल चरणार धीर हुनुभया हाम्रो सव वातको प्रतिपाल उद्धार
 ५ होला आगे आहांको समाचार भलो छ श्रावण वदि १३ रोज ५ मा लेषियाको करुणापत्र ये
 ६ हि सुदि ३ रोज ३ का दिन आइपुग्यो हरफ हरफ पढि अर्थ विस्तार सिर चह्लाजा उप्रान्त हा
 ७ आ...१...को र सर्कार कम्पनीको अवउप्रान्तः डांका जाहां पछै वाहांका मालिकले सजाय
 ८ गर्नु भन्या दोहरा डांकुका लिन्दिन्का वेवराका रक्काको कुरा अधि तंलाई पनी लेषि ग
 ९ याकै हो सोहि व्यवराका रक्का र डांकुका कुरामा हुंढुला पिटाई उर्दि दिन्या वन्दोवस्तका
 १० रक्कामा लालमोहर भै जगा जगा रवाना भया ताहां पनि लालमोहर २ जांछन् पुगन्नु
 ११ लालमोहरवमोजीमको काम नगरि गाफिलि गरिरह्यो भन्या लालमोहरमा लेषियाव
 १२ मोजीम सजाय होला सो जानी बहुतै तागिति गर्दै रहनु भन्या उर्दी जगाजगामा पठाउ
 १३ न्या काम गन्या वढियाहोला भन्या सिध्या लेषी आयेछ बहुत जोग्य वढिया हो...२...
 १४ पल्टन्का जागिरमा दरियाका षेतमा षोलापैराले विगान्याका षेतमध्ये षेत २।१५ भर्ना
 १५ को लालमोहर १ महेश्वर पांडेका नाउको पुराना किलावमोजीमको लालमोहर १ र
 १६ डाकाका कुराको लालमोहर १ डांका चोरिका कुरामा उर्दि दिन्या लालमोहर १ आ
 १७ इ. पुग्या येउटामा नेपाल...१...र सर्कार कम्पनिका जौन् जगामा डांका पछै उस् ज
 १८ गाका मालिकले डांका मान्याको सजाय गर्नु नेपाल...१...का मानिसहरूले सर्कार कं
 १९ पनीका मुलकमा गै डांका मान्या भन्या सर्कार कम्पनीबाट सजाय गर्नु सर्कार कं
 २० निका मानिसहरूले नेपाल...१...का मुलुकमा गै डाका मान्या भन्या नेपाल...१...
 २१ बाट संजाय गर्नु भन्या वेवराको अधिल्लो यो पाठको वन्दोवस्तलाई तेरा तजवीज
 २२ मा कस्तो ठहर्छ भनि रक्काको मसौदा पठाइवसनुभयाको चाहिमा भन्या दोहरो उर्दी दि
 २३ गु १५।१५ दिनमा वढिया छ उर्दि दिनु भन्या लालमोहरमा भन्या दोसिवानाका ज
 २४ गामा डांकु र चोरका वीदुत्ले दोस्तिमा षलल् हुन जान्छ दुनिजा रैपैलाई पनि

- २५ दुष हुन जान्छ तसर्थ चार वर्ष छत्तिस जातमा डांका र चोरिका कुरामा सावित्
 २६ हुन गयो भन्या ज्यूजहानमा पर्ला भनि प्रगना प्रगना मौजे मौजेमा दुडुला पिटाई दि
 २७ नु अवउप्रान्तः कचरि कचरिमा पनि १५।१५ दिनमा यसैवमोजीमको उर्दी दि
 २८ ताकित गर्ना काम गर्दैरहुनु भन्या वेवराको रहेछ यसै येकोहरा वेवराले अंग्रेज
 २९ को मुलुकमा गै डांका र चोरि गन्यो भन्या ज्यूजहानमा पर्ला भनि १५।१५ दिनमा उर्दि
 ३० दिदा त हाम्रा रयेत्हरूको साह्रै मन षस्न जाला अलिक देसमा पनि वदनाम
 ३१ पर्ला भन्या झै पनि लाग्यो वन्दोवस्तको लालमोहरमा येक वेवरा उर्दी दिन्या लाल
 ३२ मोहरमा येक वेवरा हुनाले विन्ती गरि पठायाको हो दोहोरा पाठको वन्दोवस्तका ला
 ३३ लमोहर वमोजीम दोहोरो उर्दि नेपाल...१...का अम्बलका मानिसले सर्कार
 ३४ कम्पनिका अम्बलमा डाका र चोरि गर्न गयो भन्या सर्कार कम्पनीले सजाय गर्नु
 ३५ सर्कार कम्पनिका अम्बलका मानीसले नेपाल .....१..... का अम्बलमा आइ चो
 ३६ रि डाका मान्या भन्या नेपाल .....१..... वाट सजाय गर्नु भन्या ९१ सालका कार्तिक
 ३७ मैह्लादेशि वन्दोवस्त भयाको छ डांका र चोरिका कुरामा सावित् हुन गयो भन्या ज्यू
 ३८ जहानमा पर्ला भनि १५।१५ दिनमा दुडुला पिटाइदिन्या हो कि अंग्रेजसितका
 ३९ वन्दोवस्तका कुराको लालमोहरमा भन्या डांकाको कुरा मात्रै रहेछ उर्दी दिनु
 ४० भन्या पछिल्लो लालमोहरमा भन्या डांका र चोरिमा सावित भयो भन्या ज्यूजहा
 ४१ नमा पर्ला भन्या रहेछ चोरिको कुरामा २ लालमोहरमा येक वेवरा नहुंदा चोरि
 ४२ का कुराको उर्दि दिउ भन्या गाइ भैसि वाषा धान चोर्न्यालाई पनि चोर भनीन्छ गा
 ४३ इ भैसि वाषा धान चोर्न्यासमेतलाई हो कि घर फोरन्या र विचमा डांका मान्याला
 ४४ इ मात्रै हो अधील्लो मोहरवमोजीम दोहरा कुराका डांकाको उर्दि दिन्या हो कि
 ४५ पछिल्ला येकोहरा कुराका वेवराको डांका चोरिसमेत्को उर्दी दिन्या हो...१...मा
 ४६ विन्ती पारि वक्सनुभया हुकुम आग्या आयावमोजीम उर्दि दिन लाउला वीग्ये
 ४७ चरणेषु इति सम्वत १८९२ साल मिति श्रावण सुदि ५ रोज ५ मुकाम पाल्पा
 ४८ तानसि शुभम् ... ..

सं. १७०३ शा. .चै सु. ५ रोज १ काजिबाट साहा गुरुं सिमनि गुरं जस्कण थापाके

- १ चैत्र वदी ७ को पत्र आयो अर्थ मालुम् भयो उप्रान्त आमदनी पठायाछौ आइपुग्यो
 २ तस्को रसीद जान्छ पुगला सिपाही थोरै हुंदा तहसिल चाडों हुंदैन भनी लेख्याका
 ३ अर्थ अधिका सीपाहीलाई बदला दिननिमित्त पठायाका सिपाही पुग्याहुन आ
 ४ मदनीका साथ आयाका सीपाहीलाई पनि फिराई पठायाको छ चांडो असुल गरी
 ५ पठाउन्या काम गरनु अघौल्था भुसाल राणा ह्यायो थापा दस आठ घरले ...१... का
 ६ लालमोहर देषाई अरिरह्याछन भनी लेख्याका अर्थ मुषले भन्याको सहिले भन्या
 ७ हवैन मोहर आफना आंषाले हेरी जस्का नाउमा मोहर भयाको रहेछ उन्का सन्ता
 ८ नलाई छाडी अरू छेउ लिन्या काम गर्नु सुभम्

तनहुँका राजा दामोदर सेनले लक्ष्मण थापालाई लेखेको पत्र । पृष्ठ. २९